

Pavlova kariéra byla spojena s úřadem dvorského soudu, kde byl notářem a protonotářem, a s úřadem palatina, kde vystupuje jako protonotář a místodržitel. Díky těmto administrativně náročným funkcím se zachovalo ohromné množství pramenů spojených s Pavlovým jménem: jak vyplývá z připojeného itineráře, blíží se jejich počet dvěma tisícům! Tato rozsáhlá materie přibližuje obraz mocného šlechtice, jehož role zdaleka překračovala původní administrativní vymezení držených úřadů. Pavel disponoval i palatinovou pečeti a vytvořil si široký okruh konexí, takže petenti se v soudních záležitostech obraceli přímo na něj. Analýza některých Pavlových služebních cest ukazuje, jak efektivně si dokázal počínat. Právní úkony nečinil pouze v místě určení, ale řešil ad hoc různé případy během cesty; nejenže tím získával finanční prostředky, ale vytvářel si i hustou síť vazeb, zejména na vlivnou šlechtu království.

Pavel byl nejdéle sloužícím protonotářem jakékoli uherské soudní stolice ve středověku, zároveň působil v období nejdéle úřadujícího palatina (Mikuláše z Gary) a nejdéle panujícího krále. Pro palatina se stal téměř nezastupitelným, pro krále pak důležitým úředníkem, byt vztahy se Zikmundem se v závěru Pavlova života poněkud zkalily. To platí rovněž o vztazích v nejbližší rodině, s níž vedl Pavel četné soudní spory. I proto překvapí autorova příkrášlující charakteristika, že představil svého hrdinu „ako pracujícího šlechtica, kráľovho verného poddaného a služobníka, spravodlivého a mierneho zeme pána, seniora šľachtického rodu, nekonfliktného suseda, zbožného cirkevného donora“. Některé z uvedených rysů ostatně i výklad v knize popírá. Pavel by se dal spíše vykreslit jako ambiciózní šlechtic, který šel tvrdě a rozhodně, nikoli nekonfliktně za svým.

Knihy Tomáše Sitára grafickým zpracováním obálky odkazuje, ať již bezděčně či záměrně, na biografii o Stiborovi ze Stibořic. Pokud je kniha Daniely Dvořákové poutavou četbou, v případě osudů dalšího Zikmundova dvořana Pavla z Kolár jde o lekturu náročnou. Pravda, osudy „úředníka“ nebyly tak barvitě jako dobrodružný život Stiborův, nicméně hlavním důvodem je chybějící hierarchizace faktů. Výsledná mozaika, již posloužilo za základ mimořádné množství diplomatických pramenů, není na první pohled příliš přehledná a sdělná. Nepochybně však poukázala na dosud prakticky neznámou, a přesto nesmírně významnou postavu uherských dějin pozdního středověku.

ROBERT NOVOTNÝ

Histoires et mémoires des croisades à la fin du Moyen Âge, edd. Martin NEJEDLÝ et Jaroslav SVÁTEK avec la collaboration de Daniel BALOUP et Benoît JOUDIOU, Presses Universitaires du Midi, Toulouse 2015 (= Méridiennes. Les croisades tardives 3)

313 s., ISBN 978-2-8107-0377-7

Po dvou publikacích tematické řady „Croisades tardives“, zaměřených na projekty křížových výprav (*Les Projets de croisade*, 2014) a pozdně středověkou šlechtu a křížové výpravy (*La noblesse et la croisade à la fin du Moyen Âge*, 2015), se třetí svazek věnuje literární tvorbě konce středověku spojené s křížovými výpravami. Cílem monografie je v první řadě rozbor paměti křížových výprav, v pozdním středověku velice živé, jejich proměn a využití.

První dva texty otevírají problematiku křížových výprav v narativních pramenech, když se souborně zabývají pozicí kruciátů v české a arménské středověké historiografii. Zatímco pro české kroniky konstatuje Marie Bláhová téměř naprostý nezáměr o tažení do Svaté země s výjimkou Ansbertova líčení vloženého do Jarlochovy kroniky, Gérald Dédéyan v místy až příliš zkratkovitěm a někdy poněkud neuspořádaně působícím textu podtrhuje úzké vazby mezi arménskou a „francou“ (křížáckou) historiografií. Shledává přítom zájem arménských pramenů především o první a třetí křížovou výpravu, stejně jako o kruciáty Ludvíka IX. Svatého. Danielle Quéruel se ve svém podnětném příspěvku zabývá dílem *Les passages d'Outre-mer faits par les Français contre les Turcs depuis Charlemagne jusqu'à 1462* Sébastiena Mamerota. Ptá se především po účelu jeho vzniku na francouzském královském dvoře v letech 1472 až 1474, jestliže dvůr Ludvíka XI. jevil ve srovnání s burgundským o poznání menší zájem o křížáckou tematiku. Jako objednavatele identifikuje autorka Louise de Laval, významného bibliofila, rádce francouzského krále a bývalého janovského guvernéra.

V následujícím metodologicky přínosném článku přináší Philippe Josserand na základě analýzy dochovaných narativních pramenů důkazy o existenci dnes ztracené kroniky oslavující Pelaya Péreze Correy, velmistra rytířského Řádu sv. Jakuba z Compostely. Emanuelle Pujeau otvírá jiné pole křížácké literatury, kterým jsou tzv. války v osmi verších (*guerre in ottava rima*) neboli angažované epické skladby s křížáckou tematikou, často opatřené i obrazovým doprovodem.

Autorka představuje tento žánr rozšířený hlavně v Itálii 16. století a předkládá dílčí analýzu básní zabývajících se obležením Rhodu roku 1522. Jaroslav Svátek dále podává ve velmi přehledném a dobře strukturovaném příspěvku výklad o špiónáži ve Svaté zemi a rozebírá cestopis české medievistické obci již známého Bertrandona de la Broquière, přičemž se zaměřuje na jeho vojenský plán tažení do Svaté země vypracovaný pro burgundského vévodu a na cestovatelovo vnímání Turků. Franco Cardini zevrubně analyzuje vztah města Florencie ke křížovému výpravám v 15. století a konstatuje pouze dílčí vzepětí jejího zájmu v souvislosti se snahami papeže Pia II., v jejichž rámci kancléř florentské republiky Benedetto Accolti sepsal prokřížácký spis s oslavou minulých úspěchů, který ovšem nevyústil v žádnou vojenskou aktivitu Florencie.

Bernard Doumerc podává ne zcela lehkým perem sepsaný výklad o společenském a politickém významu symboliky malířských cyklů v benátských *scuole* (sidlech náboženských bratrstev), a to především v době krize Serenissimy po porážce u Negroponte (1470) a následných vnitřních konfliktů na konci 15. století. Naopak svěží studie Catherine Gaullier-Bougassas předkládá křesťanský pohled na nepřítel, když rozebírá postavu Saladina a její proměny v pokračovaných *Chanson de Jérusalem* ze 13. století až po samostatný román o Saladinovi v próze z druhé poloviny 15. století.

Příspěvek Martina Nejedlého o lucemburské a české pasáži v románu o Meluzině Jeana d'Arras je určen převážně pro francouzské publikum (české může nalézt analýzu v autorově známé monografii). Václav Žurek zkoumá rozdílná pojetí křížové výpravy u Jana Lucemburského a Karla IV. Konstatuje, že u otce se mísily silný vliv a křížácká tradice francouzského kulturního prostředí a česká tradice pruských jízd (které se nakonec pro krále Jana staly kompromisní, ale i prakticky výhodnou alternativou, když *passagium generale* nebylo uskutečnitelné). Karel IV. naopak upřednostnil císařskou roli ochránce víry a diplomatické postupy před tažením ve znamení kříže. V posledním příspěvku porovnává Rafael Beltrán panovnickou symboliku Alfonse V. Aragonského se symbolikou užitou v katalánském rytířském románu *Tirant lo Blanc* a upozorňuje na výraznou vzájemnou shodu.

Publikace nejen obohacuje studium pozdně středověké literatury, ale rovněž prohlubuje poznání společenské a kulturní mentality konce středověku v křesťanském světě. V prvé řadě můžeme kvitovat, že mezinárodní rozměr fenoménu křížových výprav poskytl možnost ke

zpracování pramenů k jedné tematické v širším geografickém a kulturním horizontu.

JAN VOJTÍŠEK

Eva DOLEŽALOVÁ et al., *Juden in der mittelalterlichen Stadt. Der städtische Raum im Mittelalter – Ort des Zusammenlebens und des Konflikts / Jews in the medieval town. Urban space in the Middle Ages – a place of coexistence and conflicts*, Historický ústav AV ČR – Filosofía, Praha 2015 (= *Colloquia mediaevalia Pragensia* 7)

209 s., ISBN 978-80-7286-253-5 (HÚ), 978-80-7007-437-4 (Filosofía)

Anotovaná kniha přináší deset příspěvků z kolokvia, které bylo věnováno soužití křesťanů a židů ve středověkých městech. Tematické rozpětí je poměrně široké a ukazuje, že zvolená problematika ještě nabízí řadu výzkumných možností. Z městského prostoru mírně vybočuje první příspěvek Daniela Soukupa, jenž s využitím široké pramenné základny precizně analyzuje Kosmovu kritiku židovských konverzí za pogromů spojených s první křížovou výpravou. Martin Musílek v koncepčním zamyšlení pojednal vztahy mezi křesťany a židy na Starém Městě pražském, přičemž zpřesnil a korigoval starší názory na topografii a rozsah židovského osídlení. Stať přináší i důležité nové poznatky při analýze soupisu křesťanských dlužníků ze soudní knihy Starého Města, který je vydán v příloze.

Dvě studie se zabývají opětovným uváděním židů do měst po pogromech v polovině 14. století – Eva Doležalová shrnuje aktivity Jana Lucemburského a Karla IV. na celém území korunních zemí, David Schnur rozebírá situaci ve Wetzlaru v druhé půli 14. století a především hospodářské důvody, jež vedly k obnově židovské komunity. Rovněž dva příspěvky jsou věnovány finančním aspektům židovského působení ve městech. Lenka Blechová ukázala cestu k poznání finančních aktivit židů ve městech, která nemají ze 14. století dochovány příslušné městské knihy, Kroměříže a Olomouce. Analýzou vydaných pŕuhonných knih moravského zemského soudu a knih lenního soudu olomouckého biskupství identifikovala židovské finančníky z daných měst, jejichž působení doplnila o zprávy z dalších pramenů. Olomouci se věnuje rovněž Roman Zaoral, ovšem až v pozdější